

Előfizetési ár: egész évre 12 frt. félévre 6 frt. negyedévre 3 frt.
 Befizetési díj: 6-hasos petit-sor 5 kr., bélyegdíj minden befizetésért
 30 kr. — A „nyit-tér”-ben 4-hasos petit-sor 20 kr.

Megjelennek minden kedden, csütörtökön és szombaton.

Az előfizetési pénzek s a lap kezelését illető tárgyak a kiadó-
 hivatalhoz (Első magyar egyesületi könyvnyomda, 3 korona-utca, 18. sz. a.)
 intézendők. — Bérmentetlen levelek el nem fogadottnak.

Pest, november 26.

Hamarabb mint reméltük, jöttünk azon helyzetbe, hogy t. ügybarátunknak Tiszaménte nov. 18-káról írott soraira válaszolhassunk.

Es mert válaszuk tiszt. olvasóinkat is illeti, mint a levél is lapunk jövőjét érintette, legyen szabad nekünk nyilván s itt a lap élén, ez irányban nyilatkozni.

Legelsőben is kijelentjük, miszerint mi barátságos tanácsát mindenben követhetjük, sőt többet is tehetünk, s tenni akarunk.

Lapunk ugyan is jövő év első napjától kezdve napi lap lesz.

Sőt engedve a több oldalról jövő zaklatásoknak, e felett még minden hétfőn, hol rendszeren a lapok szünetelnek, mi egy külömvét adunk, mely a hazai irodalom érdekeit fogja kiválólag képviselni s ezt tesszük a nélkül, hogy előfizetőinket terheljük.

Lapunk beosztályozása is marad a régi, kivéve, hogy az események s ujdonságok rovatának nyitunk tágabb tért.

Mind Ezeket teszünk készséges örömmel úgy is, mint foglalót a jövőért, de mint viszonzást is a múltért.

Nem ültetünk ugyan magas paripára, hogy olvasóink nagy seregéhez onnan beszéljünk.

Mi szerény kis lappal léptünk — mint mondottuk szondirozni a tért, — a közönség elibe, minden nagy előkészüklődés nélkül, egyszerre, rögtönözve.

Nem hivatlanul avatkozánk ily nagy kérdés kezelésébe, nem tolakodtunk zászlót venni kezünkbe, melyet szívesen erősebb karoknak adánk vala által.

De illetékes helyről szólítottánk sorakozni a zászló körül, mely elhagyott vala, és azon napokban láttatá lobogtatását.

Es midőn beálltunk a csatarendbe, — nem akarának azok észrevenni, kik kimozdítottak esendéletünk nyugalmából s táborba szállni meghívának.

Már egyszer útban, nem állhatánk meg, mint gyáva zsoldosok. Mi jöttünk feltámasztani a jobb hitet azok iránt, kiket albatark elferdítettek a nagy egyetem előtt.

Es azok megértettek bennünket, s naponkint halmoznak el meleg elismerésök őszinte nyilatkozataival.

Ily előzmények után van-e okunk megállni?

Halatlanok volnának azon nem nagy, de válogatott s befolyásban fontos közönség iránt, mely lapunkhoz csatlakozék, s mely folyvást haladásra int.

Ma már ismerjük feleinkkel hányalán vagyunk, s kik elég büszkék vagyunk, nem vesztegetni szót azokhoz, kik tőlünk elfordulnak, a keves foglalkozásnak tartjuk, szólni azoknak, kik őszinte szándékkal hozzánk fordulnak figyelmökkel.

A katolikus ügy nyolcz millió nép egy-

házi s iskolai nagy érdekeit foglalja magában, s a nagy egyetem, melynek ezen érdekek ápolása s védelme feladatává lön, még rendezetlen s alakatlan.

A rendezés munkája, annak megalakulása, és keresztülvitele, s ha ez meg van, a kezünkre jutott fontos ügyek józan s celszerű kezelésé folytonos okulást és tanulmányozást követel, s ez folytonos eszmecserét az érdekeltek közt.

Tér van előtünk nagy és elég tág, hogy szabadon mozoghassunk s mi, ha elfoglaltuk, haladunk azon habozás nélkül, míg fáradságunknak siker ígérkezik.

Kerestük őszintén az egységet, míg önállásunk kimondva van, s mig magunké lehetünk előbb, hol véleményünkben eltérhetünk.

S ha eltérünk, szeretjük volna, hogy vitáinkat az ügyszeretet és a cél magas volta nemessé és méltányossá tegye.

Nem lehetett. Mi, kik minden irányban függetlenek vagyunk, abban kerestük az állás kötelességét, hogy megóvjuk egyelőre az ügyet támadások élességeitől.

Nem értünk célt. Annnyit nem lehetett kortársainkról nem mondanunk, miszerint az ut, melyen eddig jártak vala, tévesztett volt, ha ez nincs, megjelenésünk alapja hiányzik.

Ebben lelteni anyagot éles támadásokra oly téren, mely soha semmi viszonyok közt nem szabados.

Nem elveinket, nem nézeteink lehető tévesztéseit, de érzelmeinket, hitünk őszinteségét támadák meg, mintha az ügynek volna rettenetes hasznára felfedezni a tévhitüket az egyházban, s mintha nyereség volna fenntartani ama szerencsétlen haeresist, mit megalkottak, miszerint, kik más hangon szólnak mint ők, azok nem — igazhivők.

Megjelenésünk már is érleli gyümölcsseit nálok Kik versengésben éltenek egymás közt, összeolvadnak szoros egységben.

Mi őszintén örvendünk ez új alakuláson, melyben működésünk gyümölcsére ismerünk.

A mint óhajtsunk az élénk eszmecseré, úgy nincs mit tartanunk az ellenféltől, ha az nemes és méltányos s nem követeli az infallibilitás kiváltságait.

Nekünk működésünk terén kívül esnek az egyház hitelvei. Mit mi egyházunk körül tárgyalunk világi az minden vonatkozásaiban.

E keretben fogunk mozogni ezentúl is egyházi fejtegetéseinkben, tüzetesebben terjeszkedve még az irodalom és iskola ügyeire.

A politika s irodalmának minden mozanatait saját szempontunkból lépten kísérendjük, az, és képedve, hogy t. olvasóink lapunkat forgatva minden során hű kifejezését találják a czimnek, melyet annak homlokára öntudatos meggyőződéssel vértettünk.

melyek a nagy idény óta változatos sorban előadásra jutottak. Látjuk, hogy valamennyi iskola, majdnem valamennyi mester képviselve van. Ez így nem volna rossz, ha mindent kész pénz gyanánt fogadhatnánk; de tudjuk, hogy csak szükségből szerepel „Zampa” az „Alarczos bál” mellett és Rossini a Lohengrin szerzője társaságában. És ebben is találhatnánk megnyugvást, ha az előadások kielégítenék minket, de az előadások gyarlósága az, mi a közönség nagy részét a színházról visszaraszálja vagy legalább is jó sok időre elidegeníti. A változatosság különben sem árt és folytonos egyhangúságban a legjobb dalmű is közönytöltené el a színház rendes látogatóit; mig valamely dalmű rendszeren a változatosságban állja ki a tulajdonképeni tüpróbát.

Ki ne szeretné Zampát? Szép, ha nem is egységes, nyitányával, gondos hangszerelésével, kellemes dallamai és elég gondtal összerakott, kellemes együttesével és dalmű egyik színháznak sem válik szegényére. Derült kidolgozású és kemény D-menetű nyitányában veszőlő felleg gyanánt törnek elő a sötét-bék, melyek az első felvonásbeli tivornyakarban a mely hangok részéről félelmes ismétlésben kapnak magyarázatot, midőn a mármvány-ara látára Zampa a mulató kalóztársai egyszerre visszarriadnak. A sopran regedala a legkellemesebb benne s mindjárt az első együttes gondos kidolgozásról tanuskodik. A második felvonásban fordul elő ama nevezetes dobeltetés, melyre sok zenész irigy, és a két sájkadal elseje, melylyel Zampa abrandozik, oly könnyű, oly kellemesen lebbenő, hogy a hullámoktól rengetett sájka játé-

Bécs, november 24.

A delegationalis intézmény tehát a birodalmi tanács által elfogadva, alapjá vá lő a birodalom új szervezetének.

Ezen tény által egy, ma még kiszámíthatlan horderejű intézmény lön a birodalom két felében törvényesítve s ez által a dolgok új rendének alapja letéve.

Nincs fogalmam róla, úgy itélik e meg önkönél a Lajthán tul, mint itt a Lajthán innen azon nehézségeket, melyek az új rendszer életbe léptetésének természetesen elibe gördülnek; ha igen, úgy csudálkozom, hogy a történet dolgok pusztá előadásán tul ezen kérdések tovább fejtésével a sajtó önkönél oly keveset törődik.

Bach idejében, midőn az új törvényrendszerek csakugy özlöltek az országra, tudják önkönél legjobban, mi lett belőlök a passivitas ellenében.

Birt-e csak valami is megalakulni vagy meghonosulni. Soha fényesebben nem mutatta ki a népélet, hogy a törvény csak holt bötü, s abból csak az alkalmazás csinál élő lényt.

Az intézmény életrevalóságát is az élet deríti ki. De, hogy a delegationalis intézmény s minden, mi vele kapcsolatban van, életet nyerjen, ahhoz mindkét fél őszinte közreműködése kell.

S ebben itt nehezebb az állás mint önkönél. A létező állapot körülményei közt önkönél a nyörő, az itteniek a vesztő fél. Önkönél évek során az alkotmány gyakorlatán kívül voltak, most egy szerre miniszterialis országgyűlésen oly tárgyakról végeznek, melyek soha a magyar országgyűlésen nem fordultak meg azelőtt.

Itt ellenben a birod. tanács tényleg azon jogkörből sokat kell, hogy kirekeszsen, mikről már ezelőtt végezett. De mindezen mar szerencsésen tul vagyunk. Már most itt is első sorban meg kell alakulni a felelős miniszteriumnak a bir. tanács számára. És ez is nehéz feladat. Mutatja a vajadás, melylyel küzd a nélkül, hogy megszületni bírjon.

De ezen csak átázolunk valahogy. Azonban sokkal komolyabb feladat a birodalmi miniszterium alakítása. Pedig ennek is elé kell állnia minél előbb.

Mihelyt a Lajthán innen levő országok felelős kormánya megalakult, azonnal a birodalmi közös ügyek vezetésének szigorin el kell választatniok ama miniszteriumtól. Ezt rendeli a törvény. Akkor kell birodalmi kül-, had- és pénzügyminiszter.

Es ezen miniszteriumok betöltésénél áll elő a nagy baj. Az itteni körök még tájékozni sem bírják magokat, hogy fog ez alakulni.

A külügyminiszter kérdés felett áll. Kivüle még két miniszter kell. Azt már itt is természetesen tartják, hogy ezen miniszterek egyikének magyarnak kell lenni s pedig nemcsak azért, mert a birodalom egyenjogu felét ez meg is illeti, hanem a birodalmi miniszterek mindenik delegatióban megjelennek, ott felelősséget vállalnak, ott felelősök s részesei a tanácskozásoknak. Tehát kell oly birodalmi miniszternek lenni, ki magyarul tud.

De még ez nem is elég. A magyar delegatió-

lirányában oly fontos ügyeket, minő a delegatióra van bízva, a kormány részéről képviselni nem csak egy feladat. Ezen miniszternek kiváló publicitacai tehetségnek kell lenni.

Ezen kiváló tehetsége mellett még kiváló ka tonának vagy kiltűnő financiernek is kell lennie, mert e tárczák valamelyikére kellene magyar egyéniség.

Oly magyar katonai egyéniséget, ki képes lenne a magyar delegatió előtt a birod. kormányt külügyi, hadügyi s financialis tekintetben méltólag képviselni, itt nem ismernek.

Maradna a magyarok számára a pénzügyminiszter.

Ezen tárcza az egyedül possibilis ma magyar kezekben.

De épen ezen tárcza az, melyet az itteni nézetek szerint a fennálló érdekek megóvása nem enged magyar kezébe jutni.

Csak a ki Bécsben a pénz hatalom befolyását ismeri, az bírja mérlegelni e kérdés nehézségeit.

A birodalmi egész financia rendszer ma oly traditionalis anomáliákon nyugoszik, melyeknek fenntartására magyar ember legkevésbé alkalmas.

Aztin itt épen arra fektetnek súlyt a viszonyok megszilárdításában, mennyire fog Magyarország őszintén elbánni az adó nemekkel.

Magyarország a természet előnye által így is felette nehezzé teszi a többi tartományoknak a versenyt, ha már most hanyagul kezeli a dohány, szesz-, cukor-, sör-, sat. adót, akkor a lajtháninenni gyártás semmivé lesz.

Es e tekintetben a controllt épen magyar kézre bízzák?

Láthatják önkönél, hogy ezen nehézségek természetesek és nincs bennök a rossz indulatnak gondolata sem, de nehézségek, melyeket a helyzet maga nyujt.

Ezenek tul kell ma holnap hatolni. A nehézségeket igen szelidítheti, sőt eloszlathatja egészen Magyarország őszinte eljárása, de ne csináljunk magunknak illúziót, a viszonyok alakulása óriásivá is növelheti.

Önkönél törekvése a hatóságok kezébe juttatni az adók kezelését, ez legolcsóbb is, itt rettegnek az önkönél refractarius megyéiktől, s valljuk be, nincs e épen semmi okuk?

Csak ha úgy ismernék önkönél az itteni mezőgazdaságot s avval járó ipart mint mi, itélhetnének, mennyire függ annak fennállhatása Magyarország jövőbeni loyális eljárásától.

Azért ne itéljenek önkönél sem birtelen, sem szigorin. Az élet jogosult s annak fenntartása védi magát. Adja az ég, hogy békésen megférjünk.

A csatornázás Magyarországon.

II.

Széchenyi gr. midőn Tisza körüli munkáit megindította, azt nem folyó szabályozásnak nevezte, hanem a „Tiszavölgy rendezésének”, mert ezen nagy műnek a Tiszafolyó szabályozása csak kezdetét — mint mondá „alpháját” — teszi.

Ez volt a kijellett rendezés alapja. A

nek kell egyesülni, hogy e kerekded alak teljes kinyomatót nyerjen.

Marthában Saxlehner k. a. másodsor tett szini kísérletet. Ö egészséges alt, kellemes kiltűvel és dallamteljes hanggal, mely az alsó „c”, „h”, „a”, „söt”, „g” jegyeket velős zöngemmel érinti, szép középmenettel rendelkezik, s még a felső á t is könnyűséggel hozza ki; Nancy-ja jövőt jósul neki. Pauliné legkedvesebb Lady és Pauli sem érdektelen Lyon el, habár riktó hangja az itt annyira megkivántató, hogy olvadóknyságot nagyobbára nélkülözi. Meyerbeer „Ploermeli bucsújában” Corentin ő jobb szerepei közé számítja s Weber „Büvös vadászának” első felvonásában hálados Max; de Faustot soha sem volna szabad énekelnie.

Erkel „Dózsa Györgyében” Koosis Irma k. a. éneklő a költőt; haláttalanul szerző s leghalásabb szerepét. Mert valóban Erkel mostohán szokott elbánni az énekekkel. Minő nehéz például Gertrud királynő, szerző „Bánk-Bán” című dalművében; vagy előbbi szerzeményében maga a czim szerep. Miundkét művében csak a koloratursoprán tudta ő felruházni könnyűség s a hanghoz kellemes simuló alakzatokkal. Erkel főzeneigazgató különben is nagyon figyelmes és loyagias Pauli Markovics Ilka iránt.

Lohengrin fajú seba a magyar dalszínháznak. Mind-n áron látni, hallani kívánjuk s e hő kívánságunk kielégítésére még sem fejtünk ki elegendő lelkiismeretességgel pirosult szorgalmat. Mind-nttt hanyagság, halasztás. A karok itt oly gyalók, hogy beszámítás alá nem jöhetnek, s

TÁRCZA.

Zenészeti szemle.

Pest városa jelen zenészeti viszonyaira valóban büszke lehet. Mindentitt klasszikus zenét nyujtanak éldelettel; a színházban úgy, mint a hangversenytermekben, testületek úgy, mint egyesek: azt hihetné az ember, hogy a valódi zene napja már felvirult és a felületes álszintől többé tartanuk nem kell. A színházban „Lohengrin” műsorozaton és a philharmoniai társulattá alakult nemzeti színházi zenekar Beethoven ki-lenczedik symphoniáját adja elő; a kamarai hangversenyök folyvást Haydnt, Mozartot, Cherubint, Beethovent hordják ajkaikon, Rubinstein most ment el, nem sokára itt lesznek Brahms, az erőteljes zongorász és Joachim, a hegedű nagy mestere; Hellmesberger vonós-négyes társulata jövő hó 16-kán mutatja be magát. Minden van, csak jó ízlés és pénz nincs; más felől csak valódi törekvés és lelkiismeretesség szükséges arra, hogy minden várakozás kielégítést nyerjen.

A nemzeti színház dalműi műsorozata egyébiránt nem igen új és nem is változatos. Herold „Zampája”, Verdi „Alarczos bálja”, Rossini „Sevillai borbélyja”, Erkel „Dózsa Györgye” és „Bánk-Bánja”, Donizetti „Borgia Lucretiája”, Flottow „Marihája”, Boyeldieu „Fehér nője” és legutóbb Wagner Richard „Lohengrinje”, ama dalművek,

negyedrészt

vezett „vidéki városok hang a jó Isten még annak rajzolja. si híreket is esetet, melyek bolban mondva, tolvajlásokat, másokat, embe- Valamint önkönél eseményt, képezi, pl. hogy t saját, és egy

vezik. k oly kérdések tesére, melyek se it képezik. juk nehezkés b értekezések, k; egész mo-

önöknek híze- zolja az, hogy eljárása ellen. ndítottak meg, nek alaposabb e, mint önkönél

vezkedése.

sb. bsek, melyeket bővebben fej-

ind ebből?

tunk; szép ér- elmfuttatást es tenni; azon-

k. — tények kel-

asználni akar- k ugyan hasz- et — titlmes etésekkel arra nálnak tenni,

evékenységök ve; — tegyék a félreértés ha zliatható; t. i.

fejtegetik és szükséges a zhonositani és

a mennek, és leg belátják, k; — ez már

nyokkal, esz- el is, s meg- elusat akarják, os szavaiban; confundar in

b leszek, ha

P. A.

esztő: TÁLY.

Árva	Tariva
88.50	89.—
114.65	116.—
103.—	108.50
94.50	95.—
91.50	92.—
98.—	99.—
85.—	85.50
81.—	81.50
97.50	98.50
102.10	102.55
122.20	122.55
48.60	48.65
5.81	5.82
9.78	9.79
180.—	181.—
120.—	120.50

folyó medrének igazítása, a kiömlések korlátozása töltések által, a maradé mocsarak lecsapolása, azután a mesterséges öntözés, s e célból a Tiszavölgy csatornával behálózása, s ennek kísérletében beültetések. Ez volt szerinte a kifejtés sorozata, melynek kiviteli folyamán veszély nélkül megállni nem lehet.

Mi is, midőn ez uttal egy már részletes elemunkalattal bíró csatornáról szólunk, a csatornahálózatnak csak egy láncszemét vesszük taglalás alá, előre megjegyezve, hogy mind az, mit mondandunk, az egész hálózatra is áll, s eredményeiben a hálózat többi vonalaira is alkalmazható.

E csatorna volna az, melyet Tisza-kőrösi vagy, Tisza-lök — gyomai csatornának neveztek el.

A kész tervek szerint e csatornavonal 16¹/₂ mföld hosszú, két zárgáttal, melynek egyike a 11-ik mföldön, másika a beszakadással lenne. A fenék szélessége 8 a felső tágasság minimuma 12 öltre van tervezve s az öntözési vonal alatt 6 lábnyi állandó víz a hajózás számára.

Ezen csatorna kiállításának költsége mintegy 8 millió pénzre számítaték.

Hogy mulasztásaink káráról némi fogalmunk legyen, szolgáljanak itt megvilágításul néhány kiszámítások.

I. Az ily lejt-viszonyok közt lévő téren az öntözhető holdak számát egyedül az adható víz mennyisége határozza meg. Ez kiszámítás szerint megbírna közepesen 600 ezer holdat. Elégedjünk meg 400.000 holddal.

A gazdasági becslés szerint most egy hold fü termését nem tehetni többre, mint 8—10 mázsa silány széná, holott öntözött réteken Olaszországban felviszik a termést 200 mázsára. Mi elégedjünk meg 80 mázsával.

Számítsuk már most ki, hogy 400 ezer holdon csak széná mennyivel terem több, s vegyük annak legesekélyebb értékét, úgy fogjuk találni, hogy egy évi termés-különbség szénában másfélszer felezi az egész csatorna kiállítási összegét.

Ki veszi ezt, egyedül a tiszai lakos-e?

II. Az 1863-ki aszályosság kárait csak termékekben a hivatalos felvételek 126 millióra teszik, marhában csak hat nagy község majd hat milliót veszített. Hányszor lehetett volna ily veszteségekkel csatornát kiállítani?

III. Debreczen város 54 ezer catast. holdat tevő legelőjén hiv. kimutatás szerint 1858-ban alig birt tengeni 14.000 marha, 3000 ló, 26.000 juh, és 12.000 sertés. A juhot és sertést marhába számítva 21.000 nagy marha, tehát egy darabra k lle 2¹/₂ hold. Pedig Olaszországban egy holdnyi területből 2¹/₂ db nagy marha dúsan táplálkozik. Mi a tiszamenti legelőkön évenként a veszteség, nem több-e a kiállítási költségeknél?

IV. Ez a csatorna Tokaj alatt szakadna a Tiszából s keresztül hasítná a hajdú városok, Debreczen, a Kunság térségeit, eléállítana igen olcsó vízi utat, melyen a Tiszáról s a keresztben menő vasutak által építési s tüanyagot lehetne a térföldi lakósnak szállítani.

És ez az alföldi gazdaságnak életkérdése. Mert most minden építési, tüzelési anyagtól megfosztva, midőn a töltések által mocsárai kiszáradnak, nádasai eltűntek, az építéshez, és tüzeléshez minden szalmáját s trágyáját felemészti s gazdaságát teljesen kimeríti.

a nyelvhangu hatyru-kar kifejezhetlen semmissége a legjobb magánénekesek társaságában is ellensúlyozná a dalmi sikerét. De az utóbbiak is hiányzanak, sőt a zenekar sem felel meg mindig feladatának, mert nem ér rá — mondják — próbákat tartani. Elzával Kendelenyi Fanni k. a. már kétszer tett kísérletet. De lehet-e Elzával kísérletet tenni? Ide bevezett vagy legalább is kiváló tulajdonokkal megáldott énekesnő kívántatik. Máryk Ernesztin halála óta még mindig Kocsis Irma k. a. van kötelezve Ortrud éneklésére. Hogy halad, tagadni nem lehet; de a k. a. még nem birt kiemelkedni korlátoltságából. Telramundot Simon igen egyoldalulag fogja fel; és teljesen megviselt hangyaga s nyelvközlésében minden eredményt megtagadnak tőle. A hirnők szerepét Bodorfy előnyvel magyarázza; mindenesetre jobban, mint például don Alphonsot vagy Valentint.

A philharmoniai társulattá egyesült s több műkedvelővel megerősített nemzeti színházi zenekar mult vasárnap déli 12 órakor adta első hangversenyét a nemzeti színházban Erkel főzeneigazgató vezénylete alatt. A kedvezőtlen idő dacára, — mert délnék idején nálunk mindenki a gyomrára szokott gondolni, megtelt a színház. Rietz kemény hangszerelési és minden nagyobb becsét nélkülöző, de elég hatásos nyitánya képezte a bevezetést, mely után a nagy Glück „Orpheus” című dalművéből Pauli Markovics Ilka rövid dalmot énekelte zenekar kísérettel. Rövidsége majdnem igen szembe tűnő, de választása mégsem volt rossz, mert párhuzamot vonhatunk vele Glück és

Folytonosan arat, soha sem trágyázhat, az a mai gazdálkodás az alföldön.

Mit gondolunk, hány millió érték termő erőben vesz el évenként, nem több-e mint a csatorna kiállítási költsége?

Nines-e előttünk Sicília, akár Egyiptom példája, hova lett mesés termékenységök a kimerülés által?

V. Kimutattuk fennebb Debreczen város legelőjének példáján, mi keves marha teng nyomorult az alföldön, ahhoz képest mennyi táplálkozhatnék gazdagon.

Vegyük számba már most azon veszteséget, mely a esekélyebb marhaszám trágyájában, az erős s elegendő marhaerő munkájában évenként az alföldnek elvesz — s kérdjük ismét, nem több-e ez egy évben, mint a csatorna kiállításának összes költsége.

Vittük e számításokat öt pontig — hiszietiszt. olvasónk, hogy vihethők minden illusió nélkül tizig is?

Ily körülmények közt nem érdemlenők-e meg, hogy életrevalóbb fajzat expropriálja tőlünk e gazdag földet, melylyel mi ily nyomorultul bánunk.

Már VI. Károly császár idejében, majd másfél század előtt megfordult Tisza-kőrösi csatorna terve a diaetális okmányok közt. S az említett uralkodó külföldi mérnökökkel járatta meg a vidéket és véleményeztetett.

Másodszor Széchenyi gróf hozta emlékezetbe, mint a töltések után a nyomban teendő munkát.

Harmadszor az 1863-ki nagy aszályosság s borzasztó pusztítások után a kormány azonnal tél-víz idején nyakrafőre készítette a terveket s azok előterjesztettek.

Negyedszer a mostani pénzügyminiszter foglalta a kölcsönügy előterjesztésénél az országos munkálatok keretébe a — csatornázást is.

Történetéről és kiállításának eredményeiről veszünk alkalmat, még néhány szót szólni közelebről.

Bácska, november 19.

— Postai helyzetetésünk kellemetlen; sokszor negyed-ötöd nap jut hozzánk az újság. A nov. 13-án irt levelet is, mely ismét egy hirnők ádat mutat be, csak ma olvashattuk.

A mi levelünk is később fog Pestre érni, mint hogy melegében szólhatna „Hirnők” bácsi nem épen keresztényies gyanakodásának elosztatásához — a miskolci levél állítólagos származása iránt.

De mi is csak azt mondjuk, mit ama miskolci ur: jobb későn, mint soha. Szólnak, ahogy tudunk; a többire nézve megnyugsunk önk eljárásban.

Mi csak némi bizonyítékkal akarunk szolgálni a „Hirnők”-nek, miszerint a „Független Lapok” nem szorulnak fiktókra, nem is lesz szűkség soha fogásához folyamodniok: mert valamint figyelem kísérő működésüket, valamint vannak őszinte barátai; úgy ezek száma azon mérvben fog szaporodni, amint lapjuk céljával s szellemével közelebb megismerkednek.

Mi csak visszhangozni akarjuk a szerkesztőség védelmének szép szavait azok ellen, „kik a jó vetés közé konkolyt szeretnének hinteni.” Hogy, „mivel igazság a lelke ennek az ügynek, s aminek szükségességét az idő megérleli, azt többé visszanyomni nem lehet: épen ezért az általuk képviselt irány és elvek jelentékeny számu szellemek által helyeseltetnek és osztatnak.” Helyeseltetnek s osztatnak alsó, úgy mint felső részén az országnak,

Offenbach között. Mily magasztos ezélt tizött maga elé a derék öreg ur, midőn e dalműven dolgozott; s minő vásári kufarkodással tákolta össze Offenbach a másod vagy harmadrendű színházaknak csalétkül odavetett hason című érzék és fülesiklandékat, mit operetennek kereszteltek. Valóban nagy de szomorú különbség. Pauli Markovics Ilka asszony kivágott vörös selyem ruhájában minden szívet meghódított. Vörös volt itt minden. Vörös a szőnyeg, vörös a kárpitotzat s vörös a sátorra alakított szinpad, melyről az énekesek leszorultak. Az emelvény magasságának rovására feláldozták a kényelmet. Beethoven kilenczedik symphoniája zárta be a hangversenyt. Kilenczedik symphonia. Egy világcsuda. Rhodusi colossus, a halicarnassusi siremlék, nagy Péter temploma, egy zöngelmében, egy dallamban, külső részleteiben mind alakot nyernek. S mégis minő egyszerűség. Azt mondhatjuk róla, amit Horác a trójai háború szerzőjéről irt; hogy minden egyszerű, minden szöpet kimerített Beethoven e főséges zene alkotásában Schiller „Örömdaját” lehelte a dal csudálatos összhangjátékába, hogy az emberiségnek egy jobb világról fogalmat szerezzen. Mit mond Schiller:

„Freude, schöner Götterfunken,
Tochter aus Elysium,
Wir betreten freudetrunken
Himmelscheit dein Heiligthum.
Deine Zauber binden wieder,
Was der Mode Schwert getheilt;
Bettler werden Fürstentöchter,
Wo dein sanfter Fittich weilt.“

Borsodban egy mint Bácskában, Kárpátoktól Adriáig.

Helyeseltük mi ez irányt azonnal e lapok programjának megjelenése után; isztják elveiket, s osztani fogják fáradaimaikat igen számosan kebelünköl, főleg kik megfordultak sokfelé a nagy világban, társalogtak, együttéltek a műveltség osztlányok katolikusaival — és bizonyára keveset sikerült felfőzniök, kik annyira érdeklődtek volna a katolikus igazság iránt, mint ezt Török János ur véli tapasztalhatni. Nekünk ellenkezőleg sajnálkozva kellett tapasztalunk, kell látnunk, hogy világi kath. legnagyobb része előtt sok hitvánság nemesak több becsesél látszik birni, nemesak nagyobb érdeklődést támaszt, mint lelkők legdrágább kincsé — az igazság, mint a föld legmagasztosb intézménye — az Egyház; hanem, hogy nem ritkán egyenesen ellene küzdenek, mint az irás mondja: filii matris meae pugnaverunt contra me; vagy ami gyakoribb s mindennapi, fonák életök s beszédek által bizonyítják mostoha voltukat.

Honnan e hideg közöny? honnan ez átkaldott ellenkezés?

Honnan máshonnan, mint ahonnét minden bűn származik: vagy tudatlanság vagy rossz akaratból.

Mindkettőt orvosolni, a rossznak e két forrását elzárni eskakis az Egyház volna hivatva, képviselve.

De hogyan tegye, midőn épen azon urak, üldözötésének, bajainak passiv vagy activ tényezői, őt mellőzik, kerülik?

Ide nem elég az Egyház részéről az evangélium, a klerus részéről a szigorú erkölcsiség és hazafiság, Hirnők bácsi!

Itt csakugyan népszerűsítésre van szűkség; elé kell állni annak korszerű eszközeivel.

Nem lehet, nem szabad hivatkoznunk magának az Üdvövitőnek szavaira: „pauperes evangelizantur” és: „pauperibus evangelium”; mert megvan ezeknek is értelme. Lám derék Ersek-Atyánk szinte nem annyira a szegényeket, mint a műveltebb katolikusokat félti-hajótöréstől a hit és erkölcs útján, midőn a Sz.-István-társulat f. e. mindszent hava 10-ki gyűlésén 2—3 kötetből álló társalgási lexicon kibocsátását tudtíványozta és átvitte. De nem hiszünk mi ilyen eszközöket sem elegendőknek. Tététt már sok ilyen kísérlet, erőlködnek ma is ily utakon jutni a kitűzött nagy célhoz; de mindig zátónyom akadnak. Másnemű eszközöket kell választani.

Független lapra, szabadon nyilvánított nézetek és tervekre van szűkség mindenek előtt.

Függetlenül írván, nem leszünk azért rakon czátlanok; csak meggyőződésünket tárjuk ki szabadon.

Hadd tudja meg a világ, a haza mindenek előtt, miszerint a katolikus, a magyar pap épen nem szolgál-lelek; hanem neki politikai meggyőződése, van minden kérdésnél önálló nézete, mely teljesen elűthet, mely eltérő lehet társának, esprestjének, magának püspökének és pápájának politikai meggyőződése vagy nézetétől anélkül, hogy akár Egyházának kinyilatkoztatott tételei, akár a józan engedelmesség épségben ne maradhathának.

Ha azután akár egyházi felsőbbségünk hibát találna az említett nézetre vonatkozólag eljárásunk vagy nyilatkozatainkban, s mi készen engedjük magunkat azokhoz visszatérni; akár más tekintély, mivel tévésnek birta bizonyítani meggyőződésünket, képes lön ugyanazt megváltoztatni: még ekkor senki sem fogja mondhatni, hogy szolgál-lelek vagyunk, hogy fűgés — én lap nem vagyunk. Mert bölcsészetiileg is az a függetlenség, midőn az igaz, a jó befogadására menten minden szenvedély vagy erőtlő szabadon határozzuk magunkat.

Ily szempontok vezetnek minket, midőn ismé-

De Beethoven csudálatos képlettü daláramlata itt ismeretlen érzelmeket kelt fel bennünk s imádságos fellengésével magával ragad. Alkatrészei jellemzőes hangszínezetben csoportosulnak egymás köré, s a lassuban a második hegedű játékában mennyire zöngeltem magasulnak. De a toll e hangok mellett nevétséges foszlánynyá törpül. A záradékot férfias erélylyel a nagy bőgők és gordonkák játéka nyitja meg az utóbbiak folytatásával, hogy ugyan e dallamot a karok s a többi hangszerek is felvegyék. Diadalmas örömrézt lengi át a gyorsmenetű befejezést.

A csudálatos mű sok ideig valódi talány volt s látszatra sötétlés tételeiben, talán még most is, talán azok előtt, kik bevezett tökélyű előadásában még nem gyönyörködhettek. Németországban sok ideig kuszádkos hangtömegnek tartották, mint a halhatlan szerző utolsó vonás-nyegeseit és alig találtak benne egy-egy világos mozzanatra a hallérzék kellemel érintő részletre; mert nem tudták előadni vagy kivették alakjából.

A francziák azonban megoldották a csomót. A kész művet ok apróra vették, s a legnagyobb kitalásra fektetett szorgalommal tanulmányozva az előadás titkát, a leg-sötétebb alakzatból is kihozták a dallamot.

Mert ez az, mire minden zenekarnak törekednie kell. De ide szabatos és világos előadás kívántatik.

Már a harminczas évek elején tudva volt, hogy a nagy német mesterek műveit legjobban Párisban adják elő. És maga Wagner Richard is bevallá, hogy soha a kilenczedik symphoniát oly

telve ki merjük mondani, mikép ahhoz, hogy világi műveltebb katolikusaink, mind egyházok szellemi és anyagi hogyléte iránt érdeklődni kezdjenek, mind saját életök egybevágóbb legyen azon egyház követelményeivel — nem elég az evangélium hirdetése s a papok szigorú erkölcsiése. Hanem igyekeznünk kell minde nek előtt népszerűsíteni az egyházat és magunkat, hogy lehessen hozzáférnünk a bajok forrásához, hogy adhasunk nekik kath. tudományt; s ha egyszer ez el van érve, ha meg van győzve az ész, nem kerül többé fáradságba legyőznünk az akaratot, mert a szív önként keresi föl szeretetének legméltóbb tárgyát — a vallást.

Nem lényeges tévedés tehát, hanem lényeges kellék és üdvös törekvés az a népszerűsítési szándék.

Isten és sok derék ember a tanunk, miszerint rég emlegetttük épen az on eszközök elégtelenségét egyházunk népszerűsítésére, melyeket a „Hirnők” most ajánl. De ezélszerű közeg, mód és elégnék hitt tapasztalás hiányában nem nyilatkoztunk ily uton.

Bizást vártunk; mert láttuk az általános betegséget, a hit-közönnyt, az egyház lealáztatását, megvetését szolgálóknak. Isten szokott ily időkben támasztani orvost, küld gyógyszereket.

Az orvos nem is késett sokáig — püspökeink tanácskoznak; gyógyszereket készíteni korszerű lapok kötelessége, feladata.

Mi bizonyul pedig századunkban hathatósabb gyógyszernek? mivel békíthetők ki és nyerhetők meg művelt osztályainkat a kath. egyháznak inkább? mint:

ha nem sajnálsz, ha nem röstelsz belépni az aristocraticus polczról, melyre lehetett csak egy század előtt is basirozni a hierarchiát, de melyen most magad látod, hogy ingosz, mivel épen a leg-szilárdabb materiálék hulltak ki alattad;

ha nem félsz oly institutióktól, ha csak kedvet mutatsz legalább, oly korszerű reformokhoz, melyek religiónk lényegét változatlan hagyják, és melyeket a kor szükségéi méltán kívánhatnak;

ha nem vonakodol használatba venni azt a féltett mágnest, azt a „nil de nobis sine nobis” kormányzati követelményt, mely mellett egyébiránt mitsem fogsz kockázattatni, miután a mágnés mégis tied marad és egészen az marad, s azonfelül körödben mindent magadhoz vonasz;

ha nem mondasz mindjárt anathemat valamely kissé szabadabb elvű cselekmény vagy nyilatkozat felett, mihelyt az a moralisták gyakran czikornyás propositionok egyikébe ütközni látszik;

ha áldozatokkal, csáb — de egészséges étkekkel edesgeted őket körödbbe; ha nem léssz magadba zárt; ha nem állásodért, hanem szellemi fensőbb-ségedért érdelem s követeled a meghallgatattat anélkül, hogy mindenütt elsönek told fel magadat;

akkor már elértél annyit, hogy le lesz győzve számtalan előítélet;

hogy megszeliótl az üldözö fiú;

hogy megszűnik a szenvedés;

hogy a közöny helyébe érdeklődés fészkelje magát;

hogy engedik magukat azon utra vezetettől, mely főséges rendeltetésök felé vezet;

hogy készen lesz számodra a mód és alkalom, melylyel adhatz nekik ker. tudományt, mely mint történeti tényeken s igazságon, mint az emberi szív elfojthatlan követeléséin alapuló philosophia — minden tudományok tudománya, az ész kiművelésére annyira léltő tárgy;

hogy ebből önként fog következni a nagy morális kényszeríték az akarat jó irányára, a szív nemesbtlésére;

hogy lesz az Egyház s benne minden kebel, virágos és gyümölcsöző kertje Istennek;

tökélylyel játszani nem hallotta, mint a párisi conservatorium növendékeitől. De éveket vettek a francia társulatok igénybe, hogy az előadás művészetét önyire kitanulhassák. Csak a mult évben is hallottuk, hogy mit tudtak a lyrai színházban művelni:

Mozart Don Juanjával.

Wagner egyik érdeme, hogy ily előadásokat az utóbbi évek s különösen a legközelebről lefolyt időben Németországban, legkivált Münchenben is lehetett eredményezni.

Nálunk az előadás művésze hiányzott. Nem kívánunk túlkövetésekkel előállni, mert akkor semmit s egyáltalában csak ritkán lehetne valamit előadni. Öröm ránk nézve, hogy e főséges zeneművet ismét hallhattuk; de ez öröm nem őszinte, mert az előadás tökéletesebb is lehetett volna. Az erők nem hiányzanak, csak azok igénybevételével hibázták el e számítás, mi a kitalácson s az előadási titok ernyedetlen s hosszú idejű tanulmányozásán alapzik. A pesti philharmoniai társulat zsenyéjének elsőletével azonban úgy is meg lehetünk elégedve. A philharmoniai zenekar Erkel főzeneigazgató vezényli.

S mily dicsőséget arat ő, ha a rendelkezésére álló szép örökkel a közönségnek tökéletes műlvet nyújt.

D a l a m é r .

hogy ekkor
cél, el minden
Nem akké
lábíg kész m
akkép, mint a
házi tudomány
nek, mint a fra
e nyeresmény.
Ilyenform
mennyire más
S ennek l
letjük, hogy
len lapok-nak
rúsitenti t
fel nekik hiba
sokan a szül
módját.
Hoszasab
akartuk meg
essék kéts
miatt — m
illessen oly sz
demló igyker
módja és irán
got másnak is
utófére is g
tus, in unqt
Anartok
kúnkról a Sz
laszott akat
kenyer bár a
ne csüggedje
Lesz mu
és van olvas
világiak s eg
Megg
hogy több
teni, má
getlen la
ha ez má
S ezzel
Hogy p
essék, a szer
egész nevítl
felhatalmaz
sére. Állítá
kinek.
Isten ál
vunk „Hirn
necessariis u

A tö

A R

ben történt
igéretünkh
lunk ez ülé
jegyezve, ho
tásokat a „
Az elő
ponti bizot
értelmében
előadóiól
zotmányba
ki, s így a
téseiben tul
tályonként
A kile
utolsó, a k
ez osztály
quota, az
delmi szer
nyújtott be
Tekin
A quo
gery Antal
jellegével

Cseng
kezdí, a m
1848. oct.
a képv. há
a camarill
akará tend
nem ismer
szivesh b
Istenek b
kiegyenlité
magyar u
mondá ez
hallják me
képviseleit
meg soha
felállottak
fogadták
tet ismétel
ban, ismét
beváltásat
lyek a ne
egyezkedé
ségkép? ki
teljes ösz
itélhetők
rűlmények
kevésé m

hogy ekkor aztán el lenne érve a gyönyörű
ezél, el minden.

Nem akkép talán, hogy műveljeink mind egy
lábba kész martyrok legyenek; de bizonytalanság
akképp, mint a miskolci ur óhajta, hogy az egy-
házi tudományosság oly színvonalára emelkedhet-
nek, mint a francia és belga katolikusok. És elég
nyeremény.

Ilyenformán vélekedem én, mások tán vala-
mennyire másképp — ez úgy körül.

S ennek folytán eljöttünk odáig, ahol kijelent-
hetjük, hogy éppen nem hibája az a függet-
len lapok-nak, mert az Egyházat a népszer-
sítésre törekszik. Vidékünkön mást róvak
fel nekik hibáit, hogy t. i. lassan fog bele
a magánmunkájába; mert érzik
sokan a szükségét, de kevesen értik a segítés
módját.

Hozzaszában írunk, mint eleve akartuk. De
akartuk megmutatni, Hírnök' bácsinak, hogy ne
essék kétségbe kevés szabadelytség
miatt — maora horum videbis — se ne
illessen oly szakot támadásokkal gyanut nem ér-
demlő ügyeket; hanem működjen ő a maga
módja és irányja szerint, s engedjen anyai szabadsá-
gát másnak is — hiszen ha a czél ugyanaz, akkor
utóvégre is glorificabitur in omnibus Jesus Chris-
tus, in uno quidem sic in altero sic!

Akartuk másrészt bizonyosságunkat hozni vidé-
künkörül a Szerkesztőségnek az iránt, hogy jól vá-
lasztott; akartuk ez által bátorítani, hogy nehéz
kenyer bár az uttoróké és hálátlannak tetsző — de
ne csüggedjen.

Lesz munka-társ is fent úgy, mint alant; lesz
és van olvasó közönség mert figyelemmel kísérjük,
világias a egyháziak óhajtuk, munkájuk sikerét.

Meggyőződhetik Hírnök' bácsi,
hogy több aláíró tudnék összegyűj-
teni, már is a másfél hónapos, Füg-
getlen lapok'ra, mint a Hírnök' re, no-
ha ez már 7. éve áll.

S ezzel végzek is.

Hogy pedig ismét valami fictio gyanujába ne
essék, a szerkesztőség, ide adjuk jelünk mellett
egész nevünket ha kérdés támadna kiletünk felől,
felhatalmazzuk a szerkesztőséget nevünk közlé-
sére. Állításainkért megfogunk felelni minden-
kinek.

Isten áldását kívánva működésükre — jelsza-
vunk Hírnök' bácsihoz ez, indubius aequitas,
necessarius unitas, in omnibus charitas.

—gh—

A törvényhozás működése.

A képviselőház nov. 25-diki ülésé-
ben történt előterjesztések oly nevezetesei, hogy
igretünkhez képest ezennel részletesebben szó-
lunk ez ülés összes mozzanatairól, először is meg-
jegyezve, hogy az Erdélyre vonatkozó felvilágosítá-
sokat a „Belföld“ rovatában veszik olvasóink.

Az előterjesztéseket, mint tudva van, a köz-
ponti bizottmány tevő, mely az alapszabályok
értelmében a képv. ház összes kilenc oszta-
lyából alakult. Ez előadók ama központi bi-
zottmányban az illető oszta-lyok véleményét fejezik
ki, s így a központi bizottmány előadójának jelen-
teiben tulajdonképp az összes képv. háznak osz-
tályonként megállapított véleményével találkozunk.

A kilenc oszta-ly közül az ellenzék csak az
utolsó, a kilenczedik oszta-lyban volt többségben s
ez oszta-ly így mind a három törvényjavaslatról a
quota, az államadóssági ügy s a vám s kereske-
delmi szerződésről külön véleményes jelentést
nyújtott be.

Tekintsük sorban mindegyiket.
A quotáról szóló a legterjedelmesebb s Csen-
gery Antal tollából folyva, pragmaticus államokirat
jellegével bír.

Csengery jelentését azon ügyek definitiójával
kezdi, a melyekről e törvényjavaslatok szólnak.
1848. oct. 8-dikán — úgy mond — Kossuth felhívta
a képv. házat, hogy nyilatkoztassa ki: „Valamint
a camarillával s a népek szabadságát elnyomni
akaró tendenciákkal alkut ez életben semmi áron
nem ismer, úgy az ausztriai nép irányában a leg-
szivesb barátságot érezve, mint nemzet irányában,
Istenek örök igazsága szerint megnyugtatólag
kiegyszerítendő a találkozó érdekeket. Ez azon-
tól kezdve a magyar nemzet képviselőinek nyilatkozata —
mondá az alkalomkor — s ezt hallja meg Isten és
hallják meg Európa népei, azon magyar nemzet
képviselőinek nyilatkozata, mely szavát nem szegte
meg soha.“ S a nemzet képviselői mindannyian
felállottak és a ház elnöke kijelenté, hogy a ház
elfogadta az indítványozott határozatot. Ez igé-
ret ismételték a nemzet feliratai 1861-ben és 1863-
ban, ismétli az 1867. XII. törvényezik az az igéret
beváltását tárgyzazzak eme törvényjavaslatok, me-
lyek a nemzet és nemzet közti érdekeket kölcsönös
egygyezkedés útján egyenlítőn ki, egymást szük-
ségképp kiegészítik, s ez okból csak egybevetve s
teljes összességben s mint egygyezkedés kifolyásai,
teljes összességben s mint egygyezkedés kifolyásai,
teljes összességben s mint egygyezkedés kifolyásai,
teljes összességben s mint egygyezkedés kifolyásai,

Dala mér.

melyeket a hozott áldozatok díjában nyer az egyik
és a másik fél.

Ezek megvilágításával foglalkozik a jelentés
következő része.

Hivatkozik a kiegyezkedés fényoldalaira, ez
különíti el háztartásunkat, a kereskedelmi s vám-
szövetségben állandó piacot biztosít, s utal a népek
érdekeire, a melyekkel egy fedelem alatt köl-
csönös védelmi kötelezettségben élünk, a melyek-
nek szabadsága a mi szabadságunk is, romlása,
mint anyai feliratban kimondottuk, a mi romlá-
sunk is.

Áttérve a tulajdonképeni tárgyra, a hányadról
szóló törvényjavaslatra, a jelentés fölemlíti, hogy
valamint az oszta-lyok, úgy a központi bizottság
körében is megvitattatt az azon indítvány, hogy e
törvényjavaslat tárgyalása halasztassék el mind-
addig, míg az 1867. XVI. t. cz-ben kikötött feltéte-
lek teljesítettek.

A bizottság azonban úgy vélekedett, hogy ez
elhalasztó indítvány felett már akkor határozott az
országgyűlés, midőn a hányad kiállítását meg-
alakítá.

Itt a jelentés aztán áttér a XII. t. cz. magya-
rázatára, megjegyze, hogy e törvényezik
18 §-a azon tárgyra nézve, melyeknek közö-
sége a pragmatica sanctióból folyóknak tekintetik,
a két fél egyet értése alatt nem érthetett egyebet,
mint a magyar törvényhozás két tényezőjének, az
országgyűlés s a korona megegyezését, miután a
magyar közjog szerint ez kizárólag a magyar tör-
vényhozás, illetőleg a nemzet és király közötti ügy.
E törvény-magyarázat mellett, e legtermészetesb
okoskodás mellett még a XII. törvény utolsó sza-
kaszában szövege is szól, mely határozottan kife-
jezi, hogy e törvénynek, egyéb tekintetben szente-
sítettvén, csak azon részéhez szükséges ő Felsége
többi országainak alkotmányos hozzájárulása,
mely a közös kezelés módjára vonat-
kozik.

Ezen kezelési mód életbeléptetését pedig a
XII. t. cz. azon feltételhez kötötte, hogy a teljes
alkotmányosság ő Felsége többi országaiiban és
tartományaiiban is életbe lépjen.

Itt a jelentés a Lajthán túl fennforgó tényle-
ges viszonyokra utal. Arra, hogy a szülkebb körül
birod. tanács valódi alkotmányozó gyűléssé vált,
az alkotmányos institutiók mindinkább gyökeret
vernek s a bizottság egyáltalában azt látja, hogy
e feltételnek már is elég van téve.

Igaz ugyan, hogy a külön Lajthántúli minisz-
terium még nem alakult meg, hogy a közös ügyek
intézése még mindig ugyanazon kezekben van
fektetve, melyek ő Felsége többi európai s tarto-
mányai ügyeit kezelik, de itt a jelentés egyszer-
mind ama circulus vitiosusra utal, hogy ép a kül-
lön Lajthántúli miniszterium jelöltjei a tárczák
elfogadását a szözyenezen forgó törvényjavaslatok
sorsához kötötték s így ha a magyar országgyűlés
azokat meg tárgyalni sem akarná, a Lajthántúli
külön miniszterium soha sem alakulhatna meg.

Röviden szólva, a magyar országgyűlésre azon
nemes feladat vár, hogy Lajthántúli is előmozdítsa
a valódi alkotmányosság életbeléptetését, de hogy
a magyar részről ez ellen támadható, nem indoko-
latlan aggodalmak is eloszlatva legyenek, a köz-
ponti bizottság e törvényezik végén külön sza-
kaszában kimondatni indítványozza, hogy: „Jelen
törvény akkor lép életbe, ha mindazon feltételek,
melyekhez az 1867. XII. t. cz. életbeléptetése ma-
gában az idézett tezikben köte vannak, teljesít-
tetnek.“

Mi a 70 és 30 százaléknai arányt illeti, ezt a
központi bizottság elfogadásra ajánlja. Nem ugyan
külön számolási adatok alapján, hanem azon ok-
ból, mert mint egygyezkedés eredményei, a legelki-
ismereteseb s legkiterjedtebb kutatások nyomán,
helyes arányokul látszanak s azért is mert minden
utánszámítás Magyarországra nézve magas arányt
eredményezett.

Ha ezekhez még hozzá vesszük a nemzet által
elvallandó terhek kiemelését, s különösen azon
politikai igazság fölemlyítését, hogy a békés uton
kivívott diadal árát szintegy meg kell fizetni, mint
a fegyverek által kivívottat: előttünk van Csengery
legújabb állami okiratának egész képe.

Ezzel szemközt a IV-dik oszta-ly csak akkor
kivánja a hányadul szóló törvényjavaslatot szen-
tesítés alá terjeszteni, hogyha tartalma, valamint
a közös költségek fedezési aránya is az 1867. XII.
t. cz. határozatai a birodalmi tanácsban képviselt
országok által is elfogadtnak.

Az államadósságok egy részének elvál-
lалásáról szóló központi biz. jelentés kiemeli, hogy
e lépésre jogilag kétségkívül nem kötelezhetni a
nemzetet, de a politikai indokok oly szembetűnők
s oly általánosan ismertek, hogy azokat itt újra
tízteszen fölemlyíteni fölöslegesnek tartja. Csak ar-
ról lehet már szó, hogy mennyi legyen az elvállá-
landó rész. Ennek pedig akkorának kell lennie,
hogy azt Magyarország megbírja s általa ő Fel-
sége többi országainak jölette megmentessék az
összerokadástól, s a bizottság kijelenti, hogy a
rendelkezésére állott adatokból is meggyőződött ar-
ról, hogy a törvényjavaslatban kikötött összeg
Magyarország által, erőfeszítéssel bár, de mégis
megbízható s hogy az nem nagyobb a cél által

megkivánt összegnél. A törvényjavaslat szövegében
azonban több, nagyobbára stílárismódosítást ajánl
s különösen arra utal, hogy egygyezkedő felek ál-
lamadóssági évi járulékaiknak kezelésével is meg-
bizatni javalt közös pénzügyminiszternek e tekin-
tetben leendő ellenőrzése, megszámloltatása s ért-
hetőleg feleltre vonásáról gondoskodva nincs,
miután ez a delegatiónk, melyeknek működése
egyedül a pragmatica sanctio folytán közönség
elismert ügyekre van törvényvel szorítva, nem
gyakorolhatják. Erre nézve tehát a törvényho-
zásnak intézkednie kell.

Ezzel ellenében a kilenczedik oszta-ly azt véli,
hogy az egész tárgyhöz csak akkor szólhatni, ha
nemcsak a terhek kamatai, de a tőkék összege is
közöltetik a törvényhozással.

A kereskedelmi s vámszerződésről
szóló bizottmányi jelentés az egész javaslatot oly
mértányos s előnyösnek találja, hogy azt röviden
a háznak elfogadásra ajánlja, de a közp. bizottság
előadója Pulszky Ferencz úr, azért szerzett magá-
nak elég dolgot s oly jelentéktelen stýlárismódo-
sításokat ajánl, melyeket sokkal jobb volna csak a
sérleges vitánál felemlíteni, mint azokat már a
közp. bizottság jelentésébe igatni, hol inkább
csak a javaslatok elvei bírálatát s méltánylását
várják. A IX. oszta-lynak csak erre nézve is külön
véleménye van, és pedig a szerződést csak általá-
nos enquet-gyűlés után kívánja tárgyaltatni.

Ezek amaz előterjesztések, melyek nyomán a
képv. ház jövő hétfőn az országházban megnyitja
vitáit.

Azt halljuk, hogy a viták aránylagosan nem
fognak hosszú időre terjedni, hisz e javaslatok a
kiegyezkedés természetes következményei abból
szükségképen folynak s ellentik csak is azon kifogá-
sok hozhatók fel, melyeket ez általában a közös-
ügyek ellen tartottak.

Álljon itt végül az izraeliták egyenjoguságá-
ról szóló törvényjavaslat szövege, mely tárgyalásul
az oszta-lyokhoz tetetett át. Törvényjavaslat az
izraeliták egyenjoguságáról a polgári és politikai
jogok tekintetében: 1. §. Az országnak izraelita la-
kócai, minden polgári és politikai jogok gyakor-
lására, s az országnak keresztény lakósaival
egyenlően képesítetteknek nyilvánítatnak. 2. §.
Mindennel ellenkező törvény, szokás, vagy ren-
delet ezennel megszüntetik.

A kormány működése.

Szólunk közelebből a pénzügyminiszternek
állam-háztartási feladatáról, hátra van még szólni
gondjainak nehezebb ágáról, melyben a sajátképi
finançier működik.

A birodalomnak fátumai közé tartozik, hogy
nem voltak soha még ügyes finançez tehetségei.

A megb. kalocsei érsek, Lonovics, több-
ször mondá, hogy méltó volna nyilvános imádsá-
gokat rendezni s kérni Istent, hogy, a ki Ausztriá-
nak nagy államférfiakat, nagy hadvezéreket is
adott időnkint, adna már egyszer nagy finançie-
rét is.

Hány ember van a birodalomban, ki két nagy
pénzváltásigot megér. S nem a megtörtént válság
maga, de azon hosszú időköz, míg ez megkésztül,
azon folytonos soradás és titűlés, az apróbb vál-
ságok egész sora oly pusztító valami az államban,
minek ezenkint esnek áldozatul.

Nincs pedig megszorított látmány, nincs
láztóbb, mint midőn családok halomra az inté-
mények balságainak esnek áldozatul, mint ezt a
letelt években halmozva láttuk.

Ez az állami alakulás ezéjárt támadja meg,
elveszi az alapot, min a társadalom nyugszik,
mert az gyilkol vagyonilag, minek védeni kel-
lene.

És jobbadán ily szerencsétlen helyzetben
vette át a magyar pénzügyminiszter a pénzügyi
kormányt.

Mert a birod. pénzügykezelők minden tevő-
kenysége eddig csak abban mutatkozék: hol ta-
lálhat új meg új forrásokat, honnan jövedelmet
mérítsen, a létező forrásokat mennyivel terhelheti
még s végkép ha mindezeket már kimerítette, minő
műveletekkel csinálhatja új kölcsönt?

Igy történetett azon, a történelemben példát-
lan jelenség, hogy 1850-től 1860-ig egy évtized
alatt a birodalom összes adóbevétele, mely 1848
előtt 125 milliót tett, majd megnégyszerezte
magát, s e mellett még majdnem 2000 millió új
adósság terhe jött a birodalomra.

Ime egy évtized szerencsétlen finançziális gaz-
dálkodása nemcsak ezen idő alatt hozott mérhet-
etlen nyomort és pusztulást az országokra, de
generatiók örökölése alig fog ennek következei-
ből kigázolni.

Ha a birodalom tiszta bevételét 400 millióra
tesztük, ebben az adóssági kamat törlesztés évi
percentje 37% több mint harmada. Az adósság s
hadügy együtt 67%.

De mindez az okozott bajnak csak egyik ága,
a kisebb.

A súlyosabb éppen a finançrendszer hibáiban
volt, t. i. az adóképesség teljes kimerülésében, s
általános elszegényedésben.

Fokunkint azaz évről évre növekedtek a

nehézségek az adó behajtásában, annak jeléül,
hogy az adóképesség aggyályosan hanyatlik; a he-
lyett azonban, hogy ez a pénzügyminisztert figyel-
meztette volna a bajra, ezt adózási ellenszégülé-
nek vette, s éppen mert a baj okát félreismerte,
erőszakos rendszabályaival a bajt csak növelte,
midőn az adóképtelenekeket még a súlyos katonai
végrehajtások költségeivel is terhelte.

Első feladata emélfogva a pénzügyminiszter-
nek: ismerni alaposan a viszonyt a forgalmi összes
pénz és a behajtható adó közt.

Ha az osztrák pénzügyminiszter csak általá-
nosan figyelmeztet volna a forgalomban lévő pénz
összegére s összevetette volna azt a behajtható
adóval, azonnal meggyőződött volna, hogy az adó
pontos fizetése véletlen segély nélkül lehetetlen.

Hát ha még egyes országok pénzforgalmáról
szerzett volna magának alapos tudomást.

Köz tudomásu dolog, hogy a birodalom brutto-
bevétele körülbelől 500 millió volt, ennyi folyt be
tehát a birodalom pénztárába évenként. Ellenben
a bank kimutásai szerint — pedig másféle pénz
nem volt forgalomban mint a bécsi bank jegyei —
az összes forgalomban lévő pénz nem igen haladta
meg a 400 milliót. Ebből világos, hogy 400 millió-
val kellett 500 millió állam-bevételt fedezni.

Ezen arány természetesen egyes országokat
véve még szerencsétlenebb volt, kiválólag nyomta
pedig Magyarországot s a kapcsolt részeket.

Mert például csak Magyarországból évenkénti
mindennemű adó fejében be kelle folyni 90—95
milliónak. Ha ezen összeg más csatornákon nem
folyik vissza ismét az országba, természetesen
pénzszükségnek kell támadni, mely azon mérték-
ben nő, a mint a pénz szűkül.

Szokás a pénzforgalmat a vérkeringéshez a
testben hasonlítani. Ez sok tekintetben áll is. Vér-
bőség és vérhiány igen nagy bajokat idéz elő, így
van a pénzzel is.

Az emberi testnek bizonyos vér mennyiség s
annak szabad keringése kell, hogy a test ép legyen.
A gazdaszat, ipar és kereskedelemnek bizonyos
tőkére van szüksége, hogy fennállhasson. Ha ezen
tőke töle elvonatik, okvetlenül megszini, pangásba
megy és elpusztul.

Hogy lehet már most oly államban, hol az adó
évi összege az egész pénzforgalmat igénybe veszi,
a nemzeti szorgalom ellátva a kellő tőkét?

Főfeladata emélfogva a pénzügyminiszternek:
ismerni a szorgalom azon szükségletét, mely az
évi adó mellett a nemzeti ipar s munkásságtól nem
vonja a szükséges tőkét, azaz éltető legét.

Franciaországban például az évi adóbevétele
mintegy 2000 millió frank, az iparának megfelelő
forgalmában 10—12,000 millió a pénz, mely forga-
lomban van.

A pénzügyminiszternek kell folytonos eviden-
tiában tartani az állam pénzszükségletét, s ha hi-
ány mutatkozik azonnal pótlásáról gondoskodni.

Még pedig mindez ma még többől kell terem-
teni, abnormis állapotainkból mesterséges eszkö-
zökkel az országot kiemelni, s ez által feléleszteni
a termelést és köztevékenységet, míg végre gon-
dos ápolás által, hol a többi két miniszteriumnak
is vezetés szerepe van, a normalis állapot eléáll
s megerősödik.

Most még teremteni kell, mert az annyira
megrontott állapotból önmagától a nemzeti erő
nem titűlhet fel.

Mindezekről közelebb.

Lapszemle.

A Hon az utolsó hétben mintha csak kicsé-
rélték volna. Mióta kénytelenek voltak az igaz-
talan élességet, melylyel Csernátony a kor-
mányt megróttá, felemlíteni, s Jókai, Túr-
tábornokhoz irt leveleit ismertetni, azóta a Hon
meglepőleg más szellemben beszél.

Jókaitól ez nem volt volna feltűnő. De
Csernátony is a Pest megye főispáni helytar-
tója székfoglalásáról szólva, úgy nyilatkozik, hogy,
ha a decorum érzetében egy-egy oldalrészvétellel
nem drapirozza e cikket, egészen a P. Napló
számára volna írva.

Hiában. Az ellenzéknek végre valahára magát
rendeznie kell. Szoros fegyelmet s következetes-
séget eléállítani a parlamentben és irodalomban.
Az alkotmányos ellenzék olyakat, minő utóadó
időben a parlamentben történt s lapjában iratott,
nem tehet.

Parlamentben, megyékben, és irodalomban el-
kell magát a szélső balról szigorúan különböznie.

Tisza, Ghiczy, Bónis, Jókai sat. sze-
retjük kinni, nem akarnak azon ellenzék lenni,
melyet Kossuth ma vezet, Iványi, Szilá-
gyi Virgil, Bösszörményi sat. követnek,
sőt még azon árnyolat sem, hol Nyáry, Rákó-
czy, Németh Albert sat. állnak.

Pártnak pedig a politikában kötelessége min-
dig igen élesen markirozni magát, kivált az egyező
oldal árnyolatai közt, különben elmosódik saját
állása a többiek közt s osztzoni kénytelen sorsában
az — impossibilitásban. Ennél pedig alkotmányos
pártra nézve sűjtőbb critica nincs.

Nem állítjuk mi, hogy ne volna impossibilis
szélsőség is olyan, mely ha jelenre nem gyakorlati

de tisztelet érdemel mert a jövőt képviselheti s a kort eszmékben megelőzheti.

De nálunk erről szó nincs. A politikai eszmék impracticus, de tisztelet érdemlő ábrándozói itt teljesen hiányoznak.

Mazzini egy politikai eszme vaskövetke, zésű képviselője, mi hozzá képest.

Mazzini bane pol. eszme uralkodik minden eszekevényeiben, ő republicanus s elve felett semmi körülmények közt nem transigál.

Ez máskint van a mi szélsőnk Messiasánál. Benne egy szenvedély az uralkodó, ez gyűlölet Ausztria ellen.

A politikai eszme, ha tulságos is, ha impracticus, ha realisálhatlan, még is befolyhat az állam institúciók módosítására még az aberratiók is noha hasznosan.

De szenvedély — és gyűlölet nem módosíthat, ez csak decomponálhat, ez bomlasztó anyag, mit el kell távolítani, mert megront.

Jeleztük útszó számunkban az éles harcot, melyet a Magyar Ujság kemény hadüzenetben a Pesti Naplónak hirdetett.

Az első támadás azonban oly sikamlós téren tetéztet s a körülmények oly sajnálatos találkozó sában, melyen megdöbbenünk.

Egy nemzet kibékülése saját uralkodójával sokkal magasztosabb tény, hogysen bárki feljogosítva érze magát, merész kezével illetni a frigyvet, mely hosszú évek óhajtaiból valahára kötötték s őseink szent szertartásával megpecsételve lón.

Az ily felépés komolyabb ügy, hogy sem e rovat könnyű megbeszélésének tárgyát képezhetné.

Erről másutt s felülülve az első benyomás hatásaitól akarunk szólni.

BELFÖLD.

A pestmegyei rendezett tanácsú városok föltartak a megyéhez az ellen, hogy a megye az árva ügyekben jogható ságot reájuk is kiterjesztette.

Fiume város közgyűlése nov. 23-án azt határozta, hogy küldöttséget intéz a magyar miniszterium s országgyűléshez Fiume bekebelezése s a fenforgó ügyek elintézése végett.

Erdélyi törvénykezésének rendezése névze az igazságügyminiszter, a képv. ház nov. 25-iki ülésében Gajzágó Salamon interpellációjára a következő felvilágosításokat adta.

Az urbéri törvények anyagi részére névze politikai indokok tiltják a lényeges módosítást, egy elintézendő po t a székegy örökségre névze most van a tárgyalások folyamában az igazsá ügyminiszteriummal, míg a hűbéri maradványok megváltására névze általános törvényjavaslat van készülőben.

A városokra névze a miniszterium külön törvényt akar javaslatba hozni, hogy a tagosítás s arányosítás a városokban is a községi vagyonnak megtámadása nélkül eszközölhető legyen, de e részben

előtt „France“ arról értesít, hogy Oroszország, Ausztria, Spanyolország, Portugal, Belgium, Hollandia, Svédország, Szeicz, Bajorország, Württemberg és Baden tartalék nélkül hozzá csatlakoztak az értekezlethez.

Napoleon november 25-én útnak is indította az egész touloni hajórajt, hogy a Feully vezetése alatt álló két megszálló csapat egyikké — 10,000 embert — haza szállítsa; a másik csapat iránt, — mely szintén 10,000 ember — oda nyilatkozott, hogy az már semmi esetre el nem hagyja a római területet addig, míg a conferencia az ügyben nem intézkedett.

Egyes francia lapok ki is jelölik a tért, melyen az értekezlet, mozoghat. Így a „La France“ azt mondja: „Értekezleti alapelveket követelnek: — hiszen nem nehéz azokat feltalálni. Olaszország nem Róma; az ezt nem bírja, és nincsen joga hozzá.“

Ezen estély azért méltó a fölemlítésre, mivel ezzel nyitá meg az „egyenlőségi kör“ hatását, miközdesét. Már keletkezése első ízben is bővebb jelentést tettek e „kör“ feladata és céljáról.

A közsébszabadság s az alkotmányos alakulás első napjaiban annál fontosabb ily clubbok szerepe, minél inkább erősbül a községgyűlés, hogy szabadság a jogtudalom legerjedtebb határa nélküli, politikai jogegyenlőség a közügyek iránti egyetemes érdeklődés nélkül, haladás a koreszmék és társadalmi fogalmak tisztázása és általános köz-inesésé tétele nélkül fenn nem állhat.

Ezen estély azért méltó a fölemlítésre, mivel ezzel nyitá meg az „egyenlőségi kör“ hatását, miközdesét. Már keletkezése első ízben is bővebb jelentést tettek e „kör“ feladata és céljáról.

Az első támadás azonban oly sikamlós téren tetéztet s a körülmények oly sajnálatos találkozó sában, melyen megdöbbenünk.

Egy nemzet kibékülése saját uralkodójával sokkal magasztosabb tény, hogysen bárki feljogosítva érze magát, merész kezével illetni a frigyvet, mely hosszú évek óhajtaiból valahára kötötték s őseink szent szertartásával megpecsételve lón.

Az urbéri törvények anyagi részére névze politikai indokok tiltják a lényeges módosítást, egy elintézendő po t a székegy örökségre névze most van a tárgyalások folyamában az igazsá ügyminiszteriummal, míg a hűbéri maradványok megváltására névze általános törvényjavaslat van készülőben.

A városokra névze a miniszterium külön törvényt akar javaslatba hozni, hogy a tagosítás s arányosítás a városokban is a községi vagyonnak megtámadása nélkül eszközölhető legyen, de e részben

KÜLFÖLD.

A külcsémények súlypontját még mindig leg nagyobb részben a conferencia kérdése teszi, mely létesítéséhez most sokkal közelebb áll, semhogy reá legnagyobb valószínűséggel következtetni nem lehetne.

Table with financial data for Pest 1867, including exchange rates, stock prices, and interest rates. Columns include 'Pesti áru- és értéktőzsde', 'Magyar értékpapírok árkelete', 'Bécsi börze', 'Részvények', and 'Elsőbbségi kötvények'.

Pest 1867. Gyorssajtómása az Első magyar egyesületi könyvnyomdának (Fanda és társainál) 3 korona-utca 18. szám alatt.

Előf... Belg... 30

Pe

Előttü... gében o... likus erd...

Az ero... jan. 5-kér... ō nmlga...

fel az itt... mutatva... teljesítés...

Nagy... indulás... próbatéte...

A fels... látszatna... mény for...

hogy föld... maradhat... gón innen...

S szó... ügyszere... galmat s...

ellenke... Mi... e tiszta...

aláírói... ról vanna... annak, h...

szóban, d... szakadás... egyetért...

vében sz... Pirul... méltan i...

követni... Legy... az erdély...

kath. üg... Első... kath vil...

ben. Meg... nálunk a... s világi...

lyokat a... Szer... gyar vil...

nem mar... sem buz... eljárás t...

Szer... hivei itt... tendik,...

melyet t... mire mi... telten m...

désünkr... nélkül. S...

nyek z... teljesen... litás is...

Status e... Ez a... igények...

Fanul

Ezer... melyely... Bas hiba... ban, va... gondolat... Min... utóbbi p... Tóvén... nálunk a... rllje a t... Ner... sem besz... A n... hatottsá... A t... azaz: k... vagyas... nie: Mi... esetet?... p. o. nit... teremt... ket? k... Vagy: l... szellemi... Né... (parado... Van... a szellen...